

Oponentský posudek na magisterskou práci

Venduly Pavlicové

HIV/AIDS a neheterosexuální ženy v Keni

Tato práce je minimálně v českém prostředí originální a je zázrak již to, že vznikla, že se téměř nepravděpodobný nápad autorce podařilo zrealizovat. Nadto si klade nosné otázky, každá by unesla samostatnou práci, ale je zřejmé, že zásadní je souvislost mezi nimi, a proto je i ambice této práce srozumitelná.

Zpracování má své silné a slabé stránky. Ty vidím zejména v teoretické části. Již v první kapitole k západnímu pojetí sexuality je evidentní především využití školní látky bez aktivnějších voleb - není například nutné rekapitulovat historii, vhodnější by bylo řádné představení současných konceptů a debat. Koncepty se zde nakonec scvrkávají na heterosexismus, nadto podle pouze jedné autorky. Kapitola Sexualita a africký kontinent vede k podezření, že autorka nadržuje své téma pevně v ruce, ale nechá se vést literaturou, kterou má k dispozici. Neuhlídala si přitom rozlišování pojmů: jiná věc jsou homosociální vztahy, jiná instituce manželství, oboje jsou samy o sobě nesmírně široká témata a nelze je postihnout jinak než povrchně, což se zde děje. Je jasné, co autorka sleduje, jde jí o odlišení od homosexuality, ale i zde lze očekávat mnohem složitější konstelace a vazby, a pasáže v textu, zejména ty podrobnější, spíše věc zatemňují. Podobně pojednání o AIDS zahrnuje řadu dle mne zbytečných informací, které spíše narušují než objasňují linii autorčina tázání. V kapitole AIDS a Afrika postrádám nutný (kritický) odstup – bylo namísto již v názvu této kapitoly vyjádřit, že se jedná o „Západní konstrukce AIDS a sexuality v Africe“ nebo nějak podobně. Tato kapitola je však podle mě klíčová pro pozdější analýzu a je škoda, že neposloužila k sepsání katalogu analytických konceptů na téma stereotypy a předsudky. Buď měla být vnitřně strukturována, nebo měly být tyto koncepty v závěru této části vyjmenovány. Poslední teoretická část o stejnopohlavních aktivitách měla být rovněž pojata jako představení současných konstruktů a politik, ale zasloužila by si buď důkladnější rozpracování, pokud má úzký vztah k tématu (a náležitou sadou konceptů), nebo naopak jen zmínku s vysvětlením, že ke zvolenému tématu má vztah jen okrajový nebo kontextový. Opět je to otázka pevného držení zvolené linie, neboť tato práce sleduje i beztoho tři velká témata v jednom. Je vždy třeba explicitně sdělovat, proč ta která část v práci je. Nezodpovězená v souvislosti se zmíněnou kapitolou pro mě zůstává zejména otázka, zda jsou uvedené informace nějak důležité vzhledem k zaměření na stejnopohlavní organizace. V teoretické části mi ale zejména chybí to zásadní, a sice poznatky sekundární literatury o konkrétním předmětu

autorčina výzkumu, o sexualitě a problematice AIDS v Keni, o zmíněných organizacích a podobně, tj. informace o stavu výzkumu v dané oblasti, o tom, zda vůbec nějaký existuje. Je to zásadní informace o tom, zda autorka již na něco navazuje, nebo je průkopnicí. Řadu informací o situaci v Keni obsahuje až empirická část – vzhledem k tomu, že tyto informace jsou vesměs přejaté, domnívám se, že bylo vhodnější zahrnout je do teoretické části, kde je bylo možné provázat s obecnými tezemi o „Africe“.

Druhá část, Metodologicko-epistemologická východiska, obsahuje deklamaci školní látky, kterou jsem v diplomkách četla snad stokrát ve víceméně identické podobě, otázka je, je-li vše také opravdu aplikováno, a uvítala bych promyšlenou selekci toho relevantního pro konkrétní práci - to je ovšem povzdech spíš všeobecný. Zajímavé je vyprávění o historii realizace výzkumu; velmi bych však uvítala hlubší metodologickou reflexi skutečnosti, že rozhovory byly vedeny v angličtině a tedy s privilegovanou skupinou - prosím toto doplnit u obhajoby; zejména se zde nabízí otázka po sociálním složení výzkumného vzorku a z toho plynoucí heuristický status sebraných dat.

V analýze považuji za smysluplné rozdělení do tří tematických bloků. Zajímavá je otázka označení všech narátorek jako „ženy“ poté, kdy autorka sama upozorňuje na rozmanitost identit ve vzorku – nebylo by bývalo důsledné uvádět „ženy“ alespoň vždy v úvozovkách? Kontextová část o trestním právu v Keni by vyžadovala přesnější odkazování, neboť je zde obzvláště důležité rozlišovat mezi paragrafy a jejich interpretacemi. Také by mě zajímalo, z jakého jazyka autorka pasáže ze zákoníku překládala a jak se vypořádala s možností zkreslení, pokud už přejímala překlad do angličtiny.

V kapitole o organizacích se bez uvedení zřejmě přechází k analytickým kategoriím; bylo by dobré uvést, jaký mají analytický status a proč jsou strukturovány tímto způsobem. Z velké části jsou kategorie prezentací sdělených „fakt“, tedy převzatým popisem organizací, kdy není jasné, zda tato „fakta“ byla či nebyla ověřována či doplňována z oficiálních zdrojů. Jsou zde i rozsáhlé pasáže bez odkazů (zejména u ekonomiky), vyvolávající otázky po zdroji informací – jsou-li složeny z výpovědí narátorek, musí být odkazováno jednotlivě! Celkově mi chybí jakákoli aplikace konstruktivistického paradigmatu, reflexe toho, že (a jak) narátorky svou organizaci aktivně prezentují. Jen místy se správně objevuje výraz „narrativ“, většinou jsou však výroky předkládány jako fakta. Abstrahování sady narativů by byla určitě dobrá cesta, jak dostat konstruktivistickému paradigmatu. V podkapitole 4.2.5. a následujících je opět až příliš pasáží zcela bez odkazu.

Oddíl o identitě nabízel konečně příležitost k interpretacím, avšak nacházíme často spíš opis či opakování toho, co již řekly narátorky. Je také škoda, že právě zde nebyla více tematizována trajektorie pojmenování přicházejících ze západní terminologie, snadnost či neshodnost jeho přijímání, případné pokusy o terminologické vyjádření místních specifik a podobně. Zajímavé by bylo více informací o zdrojích, také o tom, jakou roli hrají ti, co umí anglicky (například kdysi oblíbený koncept „opinion leaders“, zda existují překlady do místního jazyka, letáky či jiné formy.

Po formální stránce nelze nezmínit gramatické chyby – například „děvčata byly“ nebo „jí“ místo „ji“ ve 4. pádě, „tematizace“ a další.

Tato diplomová práce je téměř „husarským kouskem“ a přináší velmi zajímavý materiál. Zároveň však je v podstatě nezvládnutá teoretická část a rovněž analytická část má velké rezervy, co se týče skutečné analytické práce, diferenciací jevů a jejich strukturovaného uspořádání, které by teprve umožnilo dospět takřkajíc k vyšší rovině vzhledu do problematiky. Za nejzávažnější prohřešek ovšem považuji celé dlouhé pasáže bez odkazování.

Shrnuto: je zde nepochybně odveden kus práce, která je však v mnohém nedotažená. K obhajobě ji lze podmíněně pustit, lepší hodnocení než dobře však dle mého názoru není možné.

V Roztokách 11. 9. 2015

PhDr. Hana Havelková, PhD.